



La companyia catalana d'almogàvers

Autor: Aristocratic Fury

Data de publicació: 16-09-2022

El tuitaire arisytocràtic Fury explica a un públic anglòfon les gestes militars dels almogavers catalans de l'època de Ramon Muntaner. La traducció ha estat feta per En Joan Romeu.

En el moment en què la Companyia Catalana va conquerir el Ducat d'Atenes, pràcticament es trobaven, després d'una lluita interna pel poder, sense cabdill.

Després d'aquesta conquesta, finalment van oferir el lideratge de la seva companyia a... cavallers capturats i contra els quals acabaven de lluitar! Com pot ser? M'explico. Ja he parlat molt de les gestes llegendàries de la Companyia Catalana. Eren mercenaris d'elit. El seu origen es trobava a les terres aragoneses. Havien estat contractats per l'emperador bizantí el 1302. Però encara no he parlat mai dels seus problemes de comandaments després de la mort de Roger de Flor.

La Companyia Catalana 'Societatis exercitus catalanorum' va ser una de les forces mercenàries d'elit més efectives de la història. L'any 1302 aquests guerrers catalans van ser contractats, com deia, per l'imperi bizantí per a lluitar contra els turcs. La fúria que els almogàvers desencadenarien en aquelles terres llunyanes esdevindria llegendària. La trajectòria històrica de la Companyia Catalana és una de les fetes més sorprenents de la història europea, però ara és oblidada pels europeus i només existeix com un record aterridor entre els descendents de persones que van ser atemorides per aquests ferotges mercenaris. Torno a aquesta història.

El viatge èpic de la Companyia Catalana va començar quan van arribar a Constantinoble l'any 1303. Però, com totes les grans històries, la llegenda va començar molt abans, a les remotes muntanyes ibèriques durant l'època fosca de l'Ocupació mora d'Espanya. Va començar amb homes que eren anomenats almogàvers.

Es diu que els almogàvers eren originàriament pastors pirinencs enfrontats a una situació difícil, ja que a causa de l'ocupació morisca no podien utilitzar les valls a l'hivern. Aquests homes desafiants començarien així a assaltar el

territori enemic per sobreviure, organitzant-se. Aquests pastors aprendrien a usar les armes i les tàctiques amb cada cop més eficàcia. Més important encara, aquestes incursions despertaren el seu esperit guerrer i assolirien ser soldats d'elit que vigilaven la frontera i aviat estimaren el seu nou estil de vida.

Els anomenaven almogàvers, nom que aviat desenvoluparia una reputació temible i terrorífica a mesura que augmentarien les seves habilitats i eficàcia. Amb aquesta lluita, s'entrenarien per suportar la duresa i viure dies sense menjar, vivint a les muntanyes i als boscos. Aquests almogàvers també estarien molt entrenats per a la batalla. Eren hàbils amb l'ús d'espases i javelines amb una sola mà. Extremadament mòbils per la seva total manca d'armadura, van lluitar de manera poc convencional, van preparar emboscades i van lluitar de nit, capturant magistralment enemics i botí.

Al capdavant, els almogàvers esdevindrien com una mena de comandos amb les armes pròpies de l'edat mitjana. Per llançar una javelina al seu límit, cal ser extremadament fort i agressiu. Podem suposar que eren atlètics i molt entrenats, fins i tot més que els atletes moderns. Les experiències de les brutals guerres de reconquesta i les dures condicions de vida van endurir aquests homes, convertint-los en màquines de guerra. El seu aspecte era tosc, amb barbes llargues i vestimenta curta i calçats amb sandàlies. El seu crit de batalla era 'Desperta ferro' i brogien les seves llances fins a fer espurnes amb elles.

Els almogàvers van ser contractats pel regne cristià d'Aragó per tal de lluitar contra els moriscos mahometans i envair territoris enemics. La seva reputació com a guerrers d'elit va créixer 'Aquesta gent que es diu almogàvers no viu més que la professió de les armes', escrivien les cròniques. Amb brillantor, el Regne d'Aragó va fer recular la invasió morisca i es va implicar en la política mediterrània, derrotant amb èxit la poderosa França a Catalunya i a Sicília, conquerint aquesta rica illa amb l'ajuda d'almogàvers, sempre aventurers i guerrers.

Frederic II esdevindria rei de Sicília. La treva amb els francesos es va fer l'any 1302 i després d'això ja no va tenir la necessitat d'almogàvers i altres mercenaris, ni va tenir els mitjans per sostenir-los. Haurien de lluitar en un altre lloc i formar una companyia mercenària independent. Així va néixer la Companyia Catalana per iniciativa de Roger de Flor, un mercenari aventurer i vicealmirall de Frederic que ara també estava sense feina. No era català sinó d'ascendència noble mixta alemanya i italiana. El seu nom va ser llatinitzat del germànic Blum.

Roger de Flor va ser un patró militar, un home avançat al seu temps que va actuar com un cabdill renaixentista, tipus 'condotiero' (*) i de seguit va contactar amb l'emperador bizantí Andrònic II, oferint-li els serveis dels guerrers aragonesos acabats de sortir de la guerra contra els francesos. Roger de Flor sabia que l'emperador Andrònic II es trobava en una situació desesperada, ja que els turcs van trencar les principals defenses dels bizantins a Anatòlia. Els almogàvers que En Flor prometia semblaven l'última esperança per a la supervivència de l'imperi bizantí que els va contractar.

La Companyia Catalana era d'elit, però també era molt cara. Andrònic va ser criticat pels bizantins de l'època per haver pagat tan car l'ajuda militar. Va necessitar unes sumes de diners tan altes que va haver d'imposar nous impostos. Tot l'imperi havia de pagar pels catalans! Roger de Flor, sempre empresari, es va endur molts més homes dels que havia promès, uns 6500-8000 homes, bastants més que els 1500 pactats inicialment. De tot ells, 4000 eren almogàvers. D'aquesta manera, va obligar Andrònic a pagar encara més diners perquè aquest no s'atrevia a enfrontar-se als mercenaris catalans insatsfets.

La Companyia Catalana arribada a Constantinoble l'any 1303, estava ben equilibrada, amb una nombrosa força de cavalleria de voltant de 1500 cavallers i completada amb infanteria lleugera i arquers. Una combinació molt letal. El novembre del mateix any s'embarcaren cap a l'Àsia Menor preparada per ser llançada contra els turcs. Des de l'inici, la campanya va tenir èxit. Els catalans van desembarcar al cap Artake i en van fer base, destruint els turcs a Cízic, on van fer un atac per sorpresa al campament turc d'Oghuz, matant i capturant-ne a molts. El següent objectiu va ser Philadelphia, que estava sota setge.

L'any 1304, els catalans van aconseguir conquerir Philadelphia. Els turcs estaven tan aterrits enfront l'arribada d'aquesta ferotge banda de mercenaris que varen fugir. La cavalleria d'En Flor va perseguir-los i va atrapar la rereguarda turca a Germe i els va infligir més baixes. Al cap i a la fi, els turcs van reunir una gran força de 8000 cavallers i 12000 d'infanteria per enfrontar-se als catalans en una batalla campal. Tot i ser superats en nombre, els catalans van infligir una derrota acaparadora als turcs, matant-ne molts. Des de Philadelphia, els catalans es van traslladar a la ciutat bizantina de Magnesia.

En aquest moment, els catalans es trobaven endinsats a Anatòlia, conquerint més del que s'esperava en un principi, establint Magnesia com la seva nova base. El mateix any 1304, els catalans derrotarien els turcs a Tír, després a Anaia, aniquilant les forces de diferents tribus turques. Els mercenaris de Roger de Flor estaven enderrocant a tots els que tenien al davant, confirmant la seva verdadera força i poder. L'antic crit de batalla 'Desperta ferro' feia ressò a Anatòlia amb terror, ja que els almogàvers combinats amb la cavalleria van resultar extremadament letals i eficaços!

No tenim gaire informació sobre com es van desenvolupar aquestes batalles, però sembla que la tàctica catalana es basava en el fet que primer la cavalleria atacava la cavalleria turca, amb atacs ràpids i rodejant-la gràcies a la seva mobilitat i tot seguit els almogàvers aixafaven la infanteria turca. En tot cas, sembla que els catalans van doblegar als turcs i es van apoderar de gran part d'Anatòlia. Però aleshores, els bizantins els van trair! Els bizantins com tantes vegades a la història es preocupaven pel poder dels croats i jugaven a jocs de traïció!

L'any 1305, l'emperador Andrònic es va girar contra Roger de Flor i el va fer assassinar pel seu fill Michael IX de manera ben covarda quan tornava a Constantinoble. Una autèntica punyalada a l'esquena dels valents catalans! A més, els bizantins van intentar matar molts catalans abans que la notícia arribés al coneixement dels dirigents catalans. La força majoritària catalana, que es trobava a Gallipoli, va jurar venjança i va començar la guerra de revenja catalana. Michael IX esperava que els catalans s'enfadessin i va enviar una gran força de bizantins a assetjar Gallipoli, però els valents guerrers almogàvers i altres mercenaris els van derrotar!

La Companyia Catalana s'enfrontaria llavors als bizantins a camp obert a la batalla d'Apros, ja que els bizantins, liderats per l'emperador Michael IX, van reunir tota la tropa que tenien, fins i tot els seus mercenaris alans, que estaven implicats en l'assassinat del galant i heroi En Roger de Flor. Com sempre, els catalans estaven superats en nombre de combatents, però una vegada més van aconseguir una victòria crucial amb poques baixes, lluitant junts com una autèntica confraria d'homes guerrers, aixafant completament la força bizantina i fent que el mateix Michael IX fugís amb prou feines! El ferro es va despertar.

Tot seguit d'aquesta gloriosa victòria, els catalans van iniciar una campanya de venjança, saquejant el territori de Bizanci i esgotant-lo completament, matant les tribus gregues enemigues i destruint tot el que es trobava al seu pas. Aquesta va ser la seva represàlia legítima per la traïció que varen patir! En Ramon Muntaner recorda: 'I des d'aquell moment va ser conquerida tota la Romania i els havíem posat tanta por al cor, que no vam poder cridar 'Francs' perquè de seguit fugien ... i llavors, cada dia, vam fer incursions i van anar atacant fins a arribar a les portes de Constantinoble'.

Després d'esgotar les terres per tants anys de saqueig, els catalans prendrien el control del ducat d'Atenes l'any 1311. Era un territori franc, i donat que el seu cabdill Walter V de Brienne els va contractar i no pagar, el posaren sota la sobirania aragonesa. Un retorn simbòlic a les seves arrels aragoneses.

Les fonts de documentació principals utilitzades són: 'Crònica' d' En Ramon Muntaner, 'Byzantium and the Turks in the 13th Century' de D. Korobeinkov, 'The Catalan Company in the East' de D. Jacoby, 'Warfare in Byzantium, 1204-1453' de S.Kyriakidis.

ALTRES PIULADES DEL MATEIX AUTOR

Ramon Muntaner, cronista català i soldat mercenari de la Companyia Catalana, escriví: "Els almogàvers cridaven: 'Desperta ferro' i tots junts colpejaven amb pedres, les fletxes i les llances; tots van fer espurnes de foc, de manera que semblava com si tot el món estigués en flames".

Els mercenaris de la Companyia Catalana van deixar la seva empremta en el folklore dels Balcans per la seva reputació ferotge. En el seu folklore les associacions amb els catalans són sempre negatives, ja que els mercenaris de la Companyia Catalana eren molt temuts i van arrasar les terres bizantines en la seva venjança, després que el seu comandant Roger de Flor fos traït i assassinat pels bizantins.

Per exemple, en el folklore albanès hi ha un gegant, menja-homes, anomenat “Katallani”, en memòria dels catalans. Però hi ha més exemples. En algunes regions gregues s’ha mantingut la maledicció: “que et caigui la venjança dels catalans”. En regions allunyades es van conservar dites com: “vaig escapar dels turcs, per caure en mans dels catalans” i “puc veure’t sota l’espasa d’un català”. Aquesta fama dels mercenaris catalans va arribar a terres més llunyanes com les de Bulgària, on el terme ‘català’ o ‘fill de català’ s’utilitzava per descriure una persona malvada.

Amb tot i això, van ser els monjos del mont Athos, els que van guardar el pitjor record dels catalans, ja que la Companyia Catalana va arrabassar els monestirs, l’any 1308. Per aquesta raó, es va prohibir l’entrada dels catalans al monestir ‘Agion Oros’, prohibició que es va mantenir fins a l’any 2005, quan es va assolir una reconciliació simbòlica. Aquest darrer any, la Generalitat de Catalunya va subvencionar unes obres de reconstrucció del monestir per valor de 200.000 €.

Nota del traductor: el concepte ‘Condotiero’ es refereix a un cabdill de soldats mercenaris italians a l’edat mitjana.

Autor: Aristocratic Fury

Font: Tweet de @LandsknechtPike el 17 de març de 2022

<https://twitter.com/LandsknechtPike/status/1504218346002255877?s=20&t=gNiqEUqGnHbc7eOuJk7VHA>

Traducció: Joan Romeu Sendrós